

## OB OBISKU MENDÈS - FRANCEA

## Odnosaji med Italijo in Francijo se urejajo

## Politika prijaznih besed - Bodočnost francoske Afrike

Načelnik francoske vlade je prispel s svojo ženo v Italijo. Preden je začel politične razgovore z rimskimi državniki, si je hotel privoščiti oddih na morski obali v bližini Neaplja.

Njegov počitek je obstajal v tem, da se je zaprl v sobo in tam delal v miru od 9. ure zjutraj do poldneva in nato še nekaj ur popoldne. Moj mož — je rekla Mendès-Franceova žena — počiva že s tem, da mu ni treba govoriti.

Največji oddih, ki si ga je mogel dovoliti, je bil kak sprehod do morja, kjer je sedel v travi ter gledal v nemirno valovje. Toda še teh nekaj dni ni imel sreče. Skoro nepretrgoma je deževalo. »Vreme,« se je pošalil, »je brilo iz mene norca.«

In vendar bi bil Mendès-France pošteno zaslužil počitka, kajti on je danes gotovo najtežji delavec v Evropi. Kar je v 7 mesecih vladanja izvršil, presega skoro človeške moči in marsikdo bi se bil pod tolikim bremenom zlomil.

V zadnjih tednih starega leta je istočasno vodil važna pogajanja z Edenom in ameriškim zunanjim ministrom Dullesom, pogajanja v Atlantskem svetu, obenem je pa moral odbijati spletke in napade mnogoštevilne opozicije v parlamentu, ki ga je hotela za vsako ceno strmoglaviti. V avtomobilu se je vozil od poslopja do poslopja in v prostih minutah snoval govore, ki jih je imel na treh zborovanjih.

Pri tem je ostal miren, vedno pozoren, ostroumen in neutruden. Sredi največjih napadov in težav se je smehljaj. Njegova vztrajnost in hrabrost sta vzbujali občudovanje tudi pri najhujših nasprotnikih.

Mendès-France je danes blede, ima vdrti oči, je izčrpal mnogo življenjskih sil, a prešinja ga lahko zavest, da njegove žrtve niso bile zaman. V brezbrizni in utrujeni Franciji se je poživilo zanimanje za politiko, mladina se je zgrnila okoli pogumnega moža in francosko prebivalstvo veruje zopet v lepšo bodočnost svojega naroda.

narodi vzeli Italiji še Tripolitanijo. Tako je Italija zgubila vse svoje prekomorske posesti in francoska pomoč ji ni prav nič koristila.

Dne 20. marca 1948 sta bila Sforza in francoski zunanji minister Bidault podpisala pogodbo, po kateri naj bi med obema deželama padle vse carinske meje. Blago in ljudje naj bi se svobodno kretali čez mejo, kakor da sta Francija in Italija v gospodarskem pogledu ena sama država.

Francija tudi te obljube ni držala. Proti odpravi carinskih mej so se uprli njeni kmetje in industrijaleci. Tako je carinska skupnost med Italijo in Francijo ostala na papirju.

Istega 20. marca 1948 je Bidault obljubil v Torinu Sforzi še naslednje: Francija se bo potrudila, da pride vse tržaško ozemlje, to je cona A in B, v celoti spet pod oblast Italije. To je bila zloglasna marčna izjava.

Najbolj nemoralno pri njej je bilo to, da je Bidault obljubljal Sforzi ozemlje in ljudstvo, ki ni bilo francosko. Če je hotel Italiji kaj darovati, ji je mogel francosko Korziko, ne pa naših krajev ter se pri tem niti najmanj brigati za voljo prizadetega prebivalstva. Ni je večje predrznosti kakor komu ponujati tujo lastnino in prodajati tuje narode.

Vendar je tudi ta francoska obljuba ostala v bistvu na papirju. Če naredimo račun čez francosko-italijansko povojno politiko, pridemo do zaključka, da je obstajala v glavnem iz prijaznih besed in praznih obljub.

## KAJ NUDI SEDAJ MENDES-FRANCE

Italijanskih kolonij ne more, ker so zgubljene, carinske skupnosti tudi ne, ker je neizvedljiva. Spor zaradi Svobodnega tržaškega ozemlja je bil rešen 5. oktobra lanskega leta med Italijo in Jugoslavijo.

Če si hoče pridobiti prijateljstvo Rima, mora torej priti na dan z novimi predlogi. Mendès-France se drži načela, da je treba v zunanji politiki le toliko obljubiti, kolikor več, da boš zanesljivo in brezpogojno mogel izpolniti. To pravilo je pošteno ravno tako v javnem kakor v zasebnem življenju, brez njega med ljudmi ni morale.

Mendès-France nudi najprej Rimu neke praktične stvari, ki jih ni težko izpeljati: odpravili naj bi se med obema državama potni listi, določile pravice italijanske manjšine v Tuniziji, zgradil predor skozi obmejno planino Mont Blanc itd. Vendar so te stvari z mednarodnega stališča malenkostne. Kar nudi Mendès-France v velikem, je naslednje:

Italija in Francija naj bi se sporazumele glede skupnega zadržanja do Sovjetske zveze. Obe vladi sta mnenja, naj bi se po

(Nadaljevanje na 3. strani)

## Stvarno gledanje položaja

Tega Mendès-France ni dosegel s tem, da se je prilizoval množicam, temveč jim pogumno povedal v obraz resnico ter se po njej tudi ravnal.

V Indokini, kjer so njegovi predhodniki vodili tako kratkovidno politiko, da so pogнали Ho Ši Minha v naročje komunizma, je njemu prepustil polovico dežele in s tem rešil drugo polovico. Sicer bi bili komunisti zavladali nad celo Indokino.

Ko je Bidault temu ugovarjal, ga je Mendès-France pogнал v kozji rog in pred vso Francijo ponižal. To je pravi vzrok, da je Bidault s svojo stranko glasoval v parlamentu zoper vstop Nemčije v Zapadnoevropsko zvezo.

Nemčija je bila kljub temu sprejeta. Toda Mendès-France ni zagovarjal Nemčije, ker je navdušen za nemško oborožitev, temveč zato, ker je vedel, da bo s pomočjo Amerike in Velike Britanije na vsak način oborožena, pa naj Francija ugovarja, kolikor ji drago. Če se torej Francija protivi, si samo odtuji Amerikance in Angleže in ostane v svetu osamljena. Bolje je potemtakem dovoliti Nemčiji, da se oboroži, in se z njo združiti kakor imeti proti sebi Nemce in ves zapadni svet. Edino tako lahko Francija nadzira oborožitev sosedu in skrbi, da se njegova vojaška moč ne obrne zoper njo. Tudi tu je Mendès-France ravnal kakor realist.

Isto stvarno gledanje na razmere je Mendès-France dokazal v severni Afriki. Zavedal se je, da je stremljenje tamkajšnjega mo-

hamedanskega prebivalstva po samoupravi in socialni pravičnosti naravno in zagledelj nezadržno. Kdo naj za večno prepreči, da bi tamkajšnje ljudstvo samostojno upravljalo lastno domačijo? Zato se je Mendès-France pravočasno sporazumel z voditelji tunizijskega prebivalstva ter jim dovolil, da ustanove svojo vlado v sklopu francoskega imperija.

Ravno tako se je odločil za važne socialne in gospodarske prenosove v Maroku in Alžiru. To je bil po njegovem edini način, s katerim se lahko prepreči, da bi se te važne pokrajine prej ali slej odecpile od Francije. In v tem je Mendès-France uspel, kajti večina Francozov je njegovo politiko v Afriki odobrila.

## NEIZPOLNJENE OBLJUBE

Tudi razmerje do Italije bi sedaj rad uredil ter ga postavil na trdne temelje. Njegovi predhodniki tudi tu niso imeli srečne roke. Obljubljali so, česar niso mogli držati.

Po polomu fašizma je bila Francija prva evropska država, ki se je približala premagani Italiji ter ji hotela pomagati, čeprav ji je bil Mussolini leta 1940 padel v hrbet ter ji umirajoči zadal smrtni udarec. Francija se je kljub temu trudila, da bi Italija obdržala v Afriki skrbstvo nad vsemi svojimi bivšimi kolonijami.

Toda Francija teh obljub ni mogla držati. Decembra 1. 1948 so Francozi na sestanku v Cannesu javili Italijanom, da sta Eritrea in Cirenaika izgubljeni in pozneje so Združeni



# NOVICE Z VSEGA SVETA

## AMERIKA IN INOZEMSTVO

Eisenhower je začel prve politične borbe v Narodni skupščini, kjer je opozicijska stranka demokratov v večini. Najprej se je lotil odnosov z inozemstvom, zakaj tu bo imel najmanj težav.

V svoji spomenici je poudaril, da je »gospodarska moč ameriških zaveznikov bistvenega pomena za varnost Združenih držav. Gospodarski napredek zaostalih narodov je potreben, da se zmanjša napetost v svetu.«

Zato naj se znižajo carine, nalagajo novi ameriški kapitali v inozemstvu ter nudi tehnična pomoč nerazvitim državam.

Pričakujejo, da bo Eisenhower zahteval od parlamenta, naj za leto 1956 da inozemstvu tri milijarde podpore. S tem bi se pomoč, ki jo je Amerika nudila tujim narodom po drugi svetovni vojni, povišala v celoti na naravnost ogromno vsoto 50 milijard dolarjev. To je več, kakor so Združene države nudile pomoči svojim zaveznikom ves čas vojne proti Hitlerju.

Toliki finančni naporji so brez primere v zgodovini. Doslej so največ podpore prejeli Angleži, nato Francozi, nato Nemci. Italija je na četrtem mestu. Nova pomoč pojde pretežno v korsit azijskim deželam, kjer Amerika na veliko tekmuje s Sovjetsko Rusijo.

## JUGOSLAVIJA IN AVSTRIJA

V Gradec je prispelo jugoslovansko odposlanstvo, ki bo vodilo pogajanja o avstrijski tranzitni trgovini skozi Reko.

Jugoslavija je pripravljena nuditi Avstriji precejšnje ugodnosti.

## TITO V BURMI

Iz Indije se je Tito odpeljal s spremstvom v sosedno Burmo. Država ni niti od daleč tako prostrana kakor Indija, a obsega vendar 677 tisoč kvadratnih kilometrov in je torej večja od 2 Italij.

V Burmi so ležišča nafte, železa, bakra in svinca in bogata polja riža.

Tito vodi sedaj z njenimi državniki politične razgovore. Obiskal je tudi budistično pagodo ter si pred vhodom v svetišče sezul čevlje. Vpisal se je v spominsko knjigo.

## MENDES-FRANCE PRI PAPEŽU

Pij XII. je včeraj sprejel predsednika francoske vlade. Od 12. avgusta papež zaradi bolezni ni zapustil stanovanja.

Mendes-France je prvi inozemec, ki ga je poglavar Cerkve uradno sprejel v svoji zasebni knjižnici.

## V DOBRIH ROKAH

Piccolo je dobil novega ravnatelja. Imenuje se Chino Alessi in je sin predobro znanega Rina Alessija, ki je pod fašizmom v Piccolu strupeno hujskal javnost na Slovence. Noben časnik ni zanetil toliko narodnega sovraštva v naših krajih kakor zloglasni Piccolo.

»Edini moj ponos« — pravi novi ravnatelj — »bo v tem, da se zvesto držim programa, ki mu je služil Piccolo, odkar je začel pred 64 leti izhajati. Njegova naloga v življenju Primorske je bila nenadomestljiva.«

## PRIJATELJICA ITALIJE

Ameriški veleposlanici v Rimu gospe Klari Luce so Italijani lahko hvaležni. Odkar je nastopila svojo službo, se na vse načine trudi, kako bi Italiji pomagala.

Sedaj je gospa Luce na počitnicah v Ameriki. Tudi odmor je uporabila ter prepričevala Eisenhowerja in Dullesa, da je treba Italijo gospodarsko močno podpreti.

V poštev prihajajo posebno vojaška naročila laški industriji. Amerika misli naročiti v Evropi za 300 milijonov dolarjev takega blaga. Od tega naj bi dobila Italija od 40 do 60 milijonov naročil.

## 211 DELAVCEV NA CESTI

Tržaška konopljarna (Jutificio Triestino) je sklenila odpustiti 111 delavcev. Ravnateljstvo trdi, da nima surovin in da zato ne more več delati v takem obsegu. Edino upanje je, da ji dobavi juto država; vendar se zdi, da tudi to ne bo mogoče.

Zalostno stanje tržaškega gospodarstva nam prikazuje tudi to, da so delničarji podjetja Kozmann zaprli svojo tovarno. 100 delavcev in uslužbencev je sedaj na cesti.

Odpušteni delavci so šli najprej protestirati na Urad za delo, nato so se v sprevedu podali na generalni komisariat, nato še k županu Bartoliju. Tržačani so spremljali s sočutjem njih romanje od Poncija do Pilata. Povsod so delavci seveda slišali lepe in tolažilne besede, a dela kljub temu ni. Gospodarska kriza Trsta je pač nadvse težka in samo svobodna cona bi jo mogla premagati.

## ŠKOFOVSKE BESEDE

Te dni je bil slovesno ustoličen za milanskega nadškofa msgr. Ivan Montini. Sredi velikih svečanosti se je v svojem govoru spomnil tudi »rečev, to je vseh onih, ki potrebujejo pomoči in tolažbe, brezposelnih,

## NEPRIJETNO POROČILO

V Italiji je vzbudilo precejšnjo pozornost in nevoljo poročilo, ki ga je ameriški general in vojaški strokovnjak Julij Klein predložil ameriškem senatu.

V njem trdi: rimska vlada je kriva, da je propadla skupna evropska vojska. Toliko časa je zavlačevala njeno odobritev v italijanskem parlamentu, da so dobili pogum francoski opozicionalci ter jo podrli. Denar, ki ga daje Amerika Italiji, ne izpolnjuje svojega namena, komunizem se kljub temu krepko širi.

Če bo senat bolj poslušal generala kot gospe Klari Luce, letošnja pomoč Italiji ne bo taka, kakor si veleposlanica obeta.

Scelba je dal Zapadnoevropsko zvezo naglo odobriti od parlamenta najbrž prav zato, da po pravi slab vtis ter prepreči grozečo škodo.

bolnikov, kaznjencev in potrlih.« Obljubil je, da se bo zanje posebno zanimal.

Obenem se je spomnil tistih, ki »niso katoličani, ki se imenujejo antiklerikalci, ker dvomijo v veljavnost naše vere, ne zaupajo niti Cerkvi niti duhovnikom« ter so »vključeni v stranke, nasprotne Kristusu in naši civilizaciji«.

»Pridite!« kliče tem nadškof. »Naj bo vaše stališče do moje službe katerokoli, moj odnos do vas bo prešinjal en sam namen: očetovska ljubezen.«

## ANGLEŽI NAZADUJEJO

Kakor v mnogih drugih deželah tako pada tudi v Veliki Britaniji število rojstev. Leta 1870 je imela vsaka angleška družina še povprečno po 5 do 6 otrok, 50 let kasneje pa samo 2 do 3, torej za polovico manj. Največ otrok imajo kmetje in revni delavci, najmanj malomeščani.

Število angleškega prebivalstva se je ohranilo na sedanji višini 50 milijonov samo zaradi tega, ker je v deželi mnogo starih ljudi. To je posledica dobrih zdravstvenih razmer.

Stari evropski narodi počasi propadajo, hitro se pa množe Indijci, Kitajci in tudi še večina Slovanov.

## ŽENSKES ŽIVIMO DALJ OD MOŠKIH

Statistike ugotavljajo, da postaja človeško življenje vedno daljše. Povprečno živijo moški 68 let, ženske pa 71. Zasluga gre zdravniški vedi, ki lahko zdravi danes že skoro vse bolezni.

## NOVO MESTECE

Pariška občina bo sezidala majhno mestce, kjer se lahko naseli 30 tisoč ljudi. Ležalo bo sredi krasnega parka 12 km iz Pariza.

Nikjer v Evropi ni tako hude stanovanjske krize kot v Parizu. Niti znani francoski politik Herriot ne more dobiti stanovanja.

## PLIN BO IMEL MOČAN DUH

Zaradi vedno številnejših zastrupitev s plinom je Aecgat sklenil, da bodo dodajali plinu posebne močno dišeče snovi. Tak plin bo mogoče zavohati, brž ko bo začel uhajati.



Riko Debenjak:

Domače ognjišče v Beneški Sloveniji



**KITAJSKA IN JUGOSLAVIJA**

Zastran sovraštva, ki je vladalo med Beogradom in Moskvo, tudi med Jugoslavijo in Kitajsko ni bilo prijateljstva. Sedaj so pa kitajski komunisti predlagali, naj obe vladi imenujeta svoja diplomatska predstavništva v Beogradu in Pekingu ter začeta prijateljstvo občeovati.

Ne v dokaz, da mednarodna napetost popuša.

**MEJA MED CONAMA A IN B**

Dne 5. januarja se je sestal v Trstu mečani jugoslovansko-italijanski odbor, ki naj potegne dokončno mejo med bivšima conama A in B. Črta, določena preteklo jesen od Anglo-Amerikancev in Jugoslovanov, se v bistvu ne bo spremenila, pač pa se lahko popravijo najočitnejše krivice, tako n. pr. tam, kjer teče meja med bišo in gospodarskimi poslopji.

Prizadeti naj se pritožijo. Delo mešanega odbora bo trajalo, kakor beremo, 6 mesecev.

**FRANCESCO AVALLONE**

j vzoren poštni uradnik v Neaplju. Ko je svojčas služil vojsko, so bili pomotoma javili, da je padel. Njegovo ime so vklesali v marmornato ploščo med junake, ki so dali življenje za »večno domovino«.

Zdravi in krepki Franc je vložil prošnjo, da bi njegovo ime zbrisali, a je čakal zaman.

**NOVICE**

da jo rešijo. Dan za dnem je hodil v urad mimo plošče, ki je visela v veži poštnega poslopja. Posebno nerodno je bilo pod fašizmom, ko so 4. novembra praznovali spomin padlih. Po vrsti so klicali ime vsakega umrlega in zbor je odgovarjal: »Presente!« Kadar je zadonel klic Francesco Avallone, so tovariši v zadregi molčali. Zato je pa Franc vsakokrat krepko zavpil: »Prisoten!« In mož ni lagal.

Od tega je minilo že 40 let, toda prošnja še vedno ni rešena. Za birokracijo je Franc junak, ki je padel za domovino, in mir besedi!

**SMRT MARŠALA GRAZIANIJA**

Rodolfo Graziani, ki se je pod Mussolinijem povzpел do najvišjih vojaških časti, je te dni umrl v Rimu. Pokojnik je bil prepričan fašist in se boril mnogo let v Afriki. Tu je zaradi svoje krutosti zbujal strah med domačimi prebivalci. Njihove uporne voditelje je kaznoval tudi na ta način, da jih je dal z letali dvigniti v veliko višino ter od tod zagnati na zemljo.

Po vojni so ga obsodili na 19 let ječe in nato izpustili. Naj mu bo Bog pravičen sodnik!

**Odnosaji med Italijo in Francijo se urejajo**

(Nadaljevanje s 1. strani.)

sprejemu Nemčije v Zapadnoevropsko zvezo začela pogajanja z Moskvo. V tem smislu bi bilo potrebno pritiskati zlasti na Ameriko. Zdi se, da med Rimom in Parizom glede tega vprašanja ne bo težav. Obe državi iskreno želita, da bi med Moskvo in zapadom prišlo do znosnega razmerja in zato se bosta v tej težnji medsebojno podpirali.

Drugi francoski predlog se glasi: sedaj ko bo Nemčija sprejeta v zapadno vojaško skupnost, naj se ustanovi meddržavni evropski zavod, ki bi določal, kakšne vrste orožja je treba proizvajati, kako ga razdeliti med zaveznike in koliko naj ga izdeluje posamezna država. Meddržavni zavod je zelo važen: držal bi nemško oboroževanje pod strogim nadzorstvom, obenem pa zagotovil francoski in italijanski industriji primerna naročila ter tako potreben zaslužek italijanskemu in francoskemu delavstvu.

**DRZNI MENDES-FRANCEOVI NAČRTI**

Tudi tu se koristi Francije in Italije krijejo. Obe se namreč bojita, da bi Nemci zavoljo svoje pridnosti in tehnične sposobnosti igrali tudi pri oboroževanju prvo in vodilno vlogo ter postali glavni dobavitelji novega orožja v Evropi. Italija in Francija se bosta zato tudi v tem vprašanju gotovo sporazumeli.

To je tem bolj potrebno, ker se francoskemu načrtu že sedaj ustavljajo Holanci in nemški industrijalci, ravno tako pa tudi Angličani, ki se z vsemi silami protivijo, da bi kdorkoli nadziral njihovo industrijo ter omejeval njih popolno in brezpogojno državno neodvisnost.

Tretji predlog Mendès-Francea se nanaša na francoske afriške kolonije. Tu se iznova razodeva njegova velikopoteznost in držav-

niška daljnovidnost. Namesto da bi se krčevito in ozkosrčno oklepal svojih prekomorskih posesti ter dovoljeval samo Franciji, da izkorišča njihova prirodna bogastva, je povabil tudi druge narode in države, naj se svobodno udeležujejo v gospodarstvu francoske Afrike.

Nemcem je že ponudil, naj pošljejo v Afriko svoje strokovnjake, izučene delavce in kapital ter tu dokažejo svojo industrijsko podjetnost. Nemci so to prav radi sprejeli, kajti Afrika, znana po svojih neizmernih puščavah, nudi modernemu znanstvu in novodobni tehniki neverjetne možnosti gospodarskega razvoja. Saj hočejo celo pusto in žgočo Saharo spremeniti v velikansko jezero. V Afriki leže še neizkoriščena rudna bogastva. Tu se obetajo torej znatni dobički in zato so Nemci francosko ponudbo rade volje sprejeli.

Sedaj vabi Mendès-France tudi Italijane, naj se pridružijo. Italija sicer nima dovolj denarja, da bi ga metala v Afriko, saj potrebuje sama tujih kapitalov, da izpopolni svojo industrijo in kmetijstvo ter tako odpravi brezposelnost. Toda francoska ponudba je kljub temu pomembna, ker je z njo priznana enakopravnost Italije in ji je dana prilika, da nadomesti svoje izgubljene kolonije.

Isto velja seveda za Nemčijo, ki je že po prvi svetovni vojni prišla ob vse svoje prekomorske posesti.

Mendès-Franceov načrt je pogumen in velikopotezen. Ogromne francoske kolonije je odprl širokemu svetu in s tem zagotovil tudi afriškim domačinom, da pridejo na svoji zemlji do kruha in zaslužka. Namesto da bi se tujcev bal, kakor je bilo doslej v navadi, jih sam vabi k sodelovanju.

**ČUDNO NAKLJUČJE**

1942. leta je Gino Pinto iz Milana padel v rusko ujetništvo, od koder se ni več vrnil. Pred kratkim je njegovemu očetu prišel v roke mesečnik »Realtà sovietica«, kjer je na sliki z začudenjem spoznal med gledalci nekoga muzeja v Moskvi — lastnega sina.

Si lahko mislite, kako vesela je bila šele mati!

**UMAZANA OBRT**

Konec decembra so neznanči hoteli v angleškem mestu Dublinu ugrabiti in odpeljati dveletno deklico.

Policija je zadevo skrbno preiskala in pri tem odkrila široko razpredeno mednarodno organizacijo, ki si je služila denar s tem, da je kradla otroke ter jih drago prodajala zakoncem brez otrok. Kupčija je zlasti cvetela z Ameriko.

Zločince naj le ostro kaznujejo.

**POSTAL JE RIS**

Pred nedavnim je lovec v Apeninih obstrelil zajca. In kaj se je zgodilo? Zival se je divje zagnala v sovražnika ter mu hudo zgrizla in opraskala obraz in roke.

Redek primer, da se zajec v nevarnosti spremeni v risa.

**ČAROBNA POSTELJA**

10 let se je ameriški zdravnik Marvel Bem trudil, da bi iznašel kar se da udobno bolniško posteljo. Poskusi so ga stali nad 300 tisoč dolarjev. Končno je uspel.

Bolnik pritiska na razne gumbe, na kar se vzglavje dvigne ali zniža, ali se približa skleda z vodo, škatlica s toaletnimi potrebščinami itd. Bolniške strežnice bodo čedalje manj potrebne.

**TUDI VESELJE LAHKO UMORI**

V Firencah je 48-letnega delavca grizla skrb, da je težko in najbrž neozdravljivo bulan. Nemirno je čakal, kaj pokažejo rentgenski žarki.

Končno mu prinese 15-letni sin v tovarno sliko, iz katere je bilo razvidno, da je oče popolnoma zdrav. Moža je zgrabilo tako burno veselje, da ga je zadela kap in se je zgrudil mrtev.

**NASPROTNIK ROKOVANJA**

Avstralski zdravnik dr. Chesnay vodi ostro časopisno borbo zoper stiskanje rok, češ da se s tem prenašajo mikrobi od človeka na človeka.

Nekateri predlagajo, naj bi se ljudje pozdravljali na kitajski način, kjer vsakdo strese roko samemu sebi. Drugi so za muslimanski pozdrav: roko deneš najprej na srce, nato na usta in končno na desno oko. Tretji bi se radi pozdravljali po filipinsko: zapihati je treba v dlan. Mavri na Novi Zelandiji dvignejo nogo in z njo bingljajo po zraku. Čim imenitnejši si, tem bolj z njo mahajo. Na Polineziji se znanca pozdravita z nosom: konec pritiskata na konec in ju čvrsto drgneta. S tem pa preneseš največ mikrobov.

**PEVSKI KONCERT V GORICI**

V soboto, 15. in v nedeljo 16. januarja, bo na Placuti - dvorani Brezmadežne pevski koncert SKPD. V soboto bo ob 20.30, v nedeljo pa ob 16.30. Vstop je mogoč le z osebnimi vabili. Ob tej priliki bo prvič nastopil zbor mandolinistov in kitaristov.

# Dopisi v Tržaškega

## NABREŽINA

Dne 5. januarja je po kratki bolezni preminula g. Marija Pertot. Bilo ji je 71 let.

Pokojnica je bila dobra in požrtvovalna mati številne delavske družine. Iz tega rodu izhaja tudi naš priznani kiparski umetnik Celo Pertot, ki živi in se poklicno uveljavlja v Stockholmu na Švedskem.

Njemu in vsem ostalim v družini naše najgloblje sožalje!

## ŠEMPOLAJ

Kakor smo zadnjič napovedali, je bila v ponedeljek ob 10. uri slovesna otvoritev našega otroškega vrtea. Obnovljeno poslopje je blagoslovil dekan g. Vinko Stanta ob navzočnosti župana Terčona, didaktičnega ravnatelja g. Ščuke, številnih obč. svetovalcev ter lepega števila otrok in mater. Po blagoslovitvi je imel župan kratek nagovor. Dejal je, da ga zelo veseli, ker je v kratki dobi enega leta imel priliko slovesno otvoriti že dve vzgojni zgradbi v Sempolaju: pred nedavnim novo osnovno šolo, sedaj pa otroški vrtec. Ko je bilo novo šolsko poslopje dograjeno, so nekateri svetovali, naj se iz starega naredijo stanovanja. Občinska uprava pa je raje ugodila željam naših mater, ki so težko in včasih silno nerade pošiljale svoje malčke v oddaljene Mavhinje. Župan je zaključil z željo, da bi novo poslopje služilo krščanski in narodni vzgoji naših najmlajših. Eden izmed prisotnih otrok je podaril g. dekanu in županu Terčonu šopek cvetja.

Vrtnarica, gospodična Vižintinova, je obljubila, da bo napravila vse, kar je v njeni moči za dobro vzgojo in nego otrok.

Poslopje sestoji iz pritličja in prvega nadstropja. Spodaj sta obednica in kuhinja, v zgornjih prostorih pa imamo veliko, zračno učilnico, opremljeno z naj sodobnejšimi učnimi pripomočki. Škoda je le, da vodijo iz pritličja v prvo nadstropje zunanje stopnice in bodo zato otroci morali obedovati ob slabem vremenu kar v učilnici. Nekateri so se pritoževali, da manjka primerno dvorišče. Mnenja pa smo, da moremo to pomanjkljivost premostiti. Ko bo dvorišče osnovne šole dokončano, se ga bodo prav gotovo lahko posluževali tudi otroci iz vrtea. Poleg tega nimamo Sempolajci tolikega prometa, da bi o viral sprehode in igre naših malčkov. Vsem, ki so kakorkoli pomagali, da smo končno dobili vrtec, se vaščani toplo zahvaljujemo!

## BOLJUNEC

Naši ljudje še vedno čakajo, da šolska oblastva namestijo pri nas še eno učno moč. Ne bomo danes ponavljali stvari, o kateri čivkajo že vrabci na strehi. Hočemo le ugo-

loviti, da do danes nismo dobili odgovora na naše številne prošnje. Šolska oblastva bi lahko bila vsaj toliko vljudna, da bi prosilec dal odgovor, pa naj bo kakršnekoli vsebine.

Zvedeli smo, da se je za našo stvar zavela tudi cerkvena oblast, ki pa tudi ni dobila odgovora.

Iz neuradnih virov smo slišali, da oblastva nočejo imenovati novega učitelja, ker ne marajo delati novih stroškov. Ljudje pa pravijo, da država troši ogromne vsote denarja v vojaške namene, a bi morala najprej skrbeti za izobrazbo in vzgojo ljudstva. Z denarjem, ki ga potrošijo za eno samo reakcijsko letalo, bi en učitelj krasno živel do smrti.

Zato ponovno naprošamo šolska oblastva, naj ugodijo naši želji ter končno nastavijo prepotrebno učno moč v Boljuncu.

## BORŠT

Na Novo leto so nam z lece oznanili, kako je bilo z našim prebivalstvom v prejšnjem letu. Zvedeli smo, da je bilo v fari 6 rojstev,

2 smrti in 8 porok. Število rojstev je, kakor vidimo, večje od števila smrti, kar je za naše razmere še razveseljivo.

Vsi otroci so prišli na svet v porodnišnici v Trstu. Iz tega sklepamo, da naše matere gredo raje v bolnišnico, kakor pa da kličejo babico na dom. V mestu najdejo primerno postrežbo, poleg tega imajo manjše stroške, saj je marsikatera zavarovana.

Če z ene strani ta pojav razumemo, ne moremo z druge strani odobravati, da se vsi ti otroci v bolnišnici tudi krstijo. Na ta način se odtujijo domači fari in bodo v življenju naleteli še na druge težave. Domači župni urad jim ne bo mogel izdajati krstnih listin ter si jih bodo morali poskrbeti v mestu. Staršem zato priporočamo, naj svoje otroke krstijo pri domačem kamnu, v domači cerkvi.

Ker smo že pri zdravstvu, naj omenimo, da nismo preveč zadovoljni z našim občinskim zdravnikom. Bolnik se namreč najraje pogovori z zdravnikom v materinem jeziku. Tega na žalost naši bolniki ne morejo, ker naš zdravnik ne razume njih jezika. Čas bi bil, da bi se ga naučil ali pa mesto odstopil drugemu. Ljudje se tudi pritožujejo, da je predrag.

## Seja občinskega sveta v Nabrežini

Občinski svet je v torek, 11. t. m., imel zopet redno sejo jesenskega zasedanja. Svetovalec Srečko Colja je pripomnil, da je zapisnik zadnje seje pomanjkljiv, ker v njem ni njegovih izjav, da bi se moral občinski svet zavzeti za prosto cono, poskrbeti, da preneha dotok tuje delovne sile, in zahtevati od oblastev, da se z važnih položajev odstranijo uradniki, ki so se izkazali za sovražnike naše narodnostne skupine. Ti ravnajo namreč v navzkrižju z določbami posebnega statuta. Župan je obljubil, da pridejo te zahteve naknadno v zapisnik.

Na vprašanje, kaj je upravni odbor ukrenil, da se po naših vaseh ponovno postavijo dvojezični napisi, je župan odgovoril z daljšim poročilom. Dejal je, da je svoj čas bil pri policijskem komisarju v Devinu, kjer je zvedel, da so napise odpeljali v Trst. Svetovali so mu, naj se obrne na tržaško kvesturo. In res je 10. decembra občina poslala na kvesturo pismo, v katerem je zahtevala, naj ji vrnejo table ali vsaj povedo, kaj je z njimi. Ker ni bilo odgovora, je županstvo prejšnji teden poslalo drugo pismo, a do danes se kvestura ni odzvala.

Svetovalci so zato sklenili, naj upravni odbor počaka še osem dni in če ne dobi odgovora, naj poskrbi za nove table ter jih postavi na prejšnja mesta.

Nato je župan obširno poročal o javnih delih, ki jih izvršuje ustanova Selad. Pri njej je danes zaposlenih 185 občinarjev, od katerih jih je 80 na avtocesti pri Devinu, ostali pa po raznih vaseh občine. V okviru Selada so izvršili dela, katerih stroški gredo v mnoge milijone. Naj omenimo, da so v zadnjem polletju izplačali samo delavcem 22.577.407 lir. Izmed del omenimo prostor za parkiranje avtomobilov v Devinu, ureditev dvorišča pred novima šolama v Nabrežini in Sempolaju, vzdrževanje občinskih poti, kanalizacijo po raznih vaseh itd.

Kakor vidimo, je Selad ustanova, kateri mora občina posvetiti veliko pažnjo, ne sa-

mo v kolikor zaposluje mnoge domačine, temveč tudi zaradi tega, ker dela za naše vasi.

Toda občinska uprava ima s Seladom velike težave. Saj ji je poverjena uprava vsega tu zaposlenega delavstva. Ker ustanova ne razpolaga z denarjem, je občina čestokrat prisiljena jemati denar iz lastne blagajne, če hoče, da so delavci plačani. Znano je, da občina ne razpolaga z velikimi vsotami tekočega denarja, zato mora najemati posojila in plačevati obresti ter premostiti razne druge težave. Vsega tega bi ne bilo, če bi pri tržaškem vodstvu Selada vladala manjša birokracija in bi strokovne načrte ter proračune hitreje odobrili.

Nekateri svetovalci so pripomnili, da bi morali delavci Selada bolj vestno izvrševati svoje dolžnosti. Z ogromnimi vsotami denarja, ki jih ustanova požira, bi lahko več naredili. Delavci bi se morali zavedati, da delajo zase in za lastne vasi, čeprav radi upoštevamo, da hodijo na delo z zavestjo, da bodo tu zaposleni le šest mesecev, potem jih pa morda čaka brezposelnost.

Iz poročila odbornika Vižintina smo zvedeli, da so oblastva odobrila gradnjo novega šolskega poslopja v Sseljanu. Solo bodo zidali ob novi cesti, ki pelje v Vižovlje, in bo stala približno 18 milijonov. V načrtu je tudi asfaltiranje ceste iz Vižovelj v Mavhinje, novi otroški vrtec v Nabrežini, nakup novih orgel in razna popravila pri šempolajski cerkvi.

Ob koncu so svetovalci odobrili predlog upravnega odbora, naj se v redni proračun za leto 1955 vnesejo 4 milijoni in pol kot prispevek družbi Telve, ki bo razširila telefonsko mrežo v Devinu in Sseljanu.

S tem je rešeno vprašanje telefona v naših obalnih vaseh. Prizadeti bodo napeljavo plačali od 50 do 60 tisoč lir, medtem ko bi bili prej morali nad pol milijona. Prihodnja seja bo v torek, 18. januarja.

Slovenski srednješolci vabijo na ponovitev

Nušičeve veseloigre v treh dejanjih

## Navaden človek

ki bo v soboto 15. I. 1955 ob 20.

na Kontovelu v društveni dvorani

Režira: Adrijan Rustja



# == Dopisi iz Goriške ==

## IL PICCOLO IN BARON CODELLI

Citateljem je še znano, kako je ob smrti goriškega prošta Pividorija Piccolo priobčil nedostojen napad na barona Codellija, češ da ne more izvrševati svoje patronatske pravice, ker je zapleten v kazenski proces. Toda v Benetkah je bil baron oproščen. Javno mnenje pa je bilo sploh vedno na njegovi strani, ker uživa povsod sloves velikega poštenjaka.

Baron Codelli je poslal Piccolu popravek, ki ga je list 2. januarja moral priobčiti. V njem ugotavlja, da patron ne more izvrševati svoje pravice le tedaj, če ga je obsodilo cerkveno sodišče zaradi herezije, razkolništva, odpadništva ter v primeru izobčenja.

In nadškof msgr. Ambrosi ga je v času, ko je proces še trajal, res pozval, naj izvrši svojo patronatsko pravico pri imenovanju župnika v Moši.

Če je Picco'o v tako kočljivih zadevah, ki se tičejo časti priznanih poštenjakov, tako površen, si lahko mislimo, kako brezvesten je tedaj, ko gre za čast in koristi Slovencev.

Kako naj sodimo šele o človeku, ki je dotični članek napisal! Čeprav ga ni podpisal, vendar vsak Goričan ve, kdo je ta mož.

## IZ PODGORE

Podgorci smo bili med drugo svetovno vojno večkrat prisiljeni iskati zatočišča pred bombardiranjem v starem kamnolomu nad cerkvijo. Ko so se mnogi rešili pred smrtno nevarnostjo, so se zaobljubili, da bodo po vojni postavili na omenjenem mestu Mariji v čast in zahvalo preprosto znamenje. Nabavili so že primeren kip. Sedaj se pa širijo glasovi, naj se na dotičnem mestu zgradi večja kapelica, za katero so že na razpolago lepo izklesani kamni. V ta namen so tudi že zgradili podzidek in zbrali precejšnjo vsoto.

Da se izpolni zaobljuba, je prav, da se v kamnolomu postavi Marijin kip.

Kapelica pa nikakor ne spada tja, ker je preoddaljena od vasi in kraj nedostopen. Posebno starejši je ne bi mogli doseči. Vsi podgorski verniki so prepričani, da je treba kapelico zgraditi v bližini šole ali kje drugje v dolnjem delu vasi.

Na dan sv. treh kraljev smo pokopali zavednega Slovence, vestnega gospodarja ter dobrega očeta g. Klavčiča Jožefa. Izredna udeležba na pogrebu je pričala, kako smo ga vsi spoštovali.

Naj v Bogu počiva. Njegovi žalujoči družini naše sožalje!

## IZ PEVME

Božične praznike smo praznovali ob izredno lepem vremenu. Ko smo se udeležili polnočnice, je naše oko ob vstopu v cerkev obstalo na ljubkih novih jaslicah, ki smo si jih Pevmčani tako zelo želeli. Vsem ugajajo, ker so preproste in ni na njih brezpotrebne šare. Posebno lep je hlevček, ki smo ga sami zgradili; njegova starost pride še bolj do izraza, ker mu je malta odpadla. Jaslice poživlja nekaj primerno velikih pastirjev in ovčic; tudi sv. trije kralji so v pravem razmerju do celotnega prostora. Ob njih se bomo odslej vsako leto zbirali z veliko radostjo in molili za umrle in bodoče slovenske rodove.

Praznovali smo tudi god svojega patrona sv. Silvestra. Udeležba je bila obilna. Kakor vedno je tudi letos pri slovesni maši pridigal gospod iz mesta. Iz njegovih oznanil smo zvedeli tudi žalostne podatke o rojstvih ter smrti, kar nas je precej zresnilo. Saj prese-gajo smrti rojstva kar za 100%. Pevmčani naj si te številke zapomnijo in naj dobro pomislijo, kam to vodi.

Med 22 letošnjimi pogrebi je bilo tudi precej nedomačinov, čeprav je naše pokopališče še za domače potrebe premajhno. To je uvidelo tudi županstvo, ki je že nakupilo nekaj novega prostora, da bi se pokopališče razširilo. Pravijo pa, da je dotični prostor preveč vlažen. Težko čakamo, da bi bilo to vprašanje ugodno rešeno.

## ŠTMAVER

Štmavrcem so danes pri srcu štiri javne zadeve: elektrika, napeljava vode, popravilo cest (zlasti one, ki vodi na pevmsko polje in tiste, ki gre od cerkve proti severu) ter nova meja, o kateri se toliko šušlja.

Elektriko nam je pred dvema tednoma obljubil goriški občinski svet in upamo, da bo svojo obljubo v najkrajšem času izpolnil.

Tudi pri nas se je že mudil vodni »vedeževalec« in odkril, da se na farovškem svetu nahaja vodna žila. Skrajni čas je, da se na en ali drugi način preskrbi naši vasi zdrava pitna voda. Saj jo moramo ob suši dovažati iz Pevme ali Soče. Koliko truda in časa nas stane kapljica vode!

Našemu zastopniku je pred meseci goriški župan obljubil, da bo cesta v kratkem času popravljena. To se pa doslej še ni zgodilo in tudi na zadnji seji se občinski svetovaleci naših cest niso spomnili. Zato nam ostane le Novi list, da preko njega pozivamo merodajna oblastva, naj ne zanemarijo naših potreb.

V zadnjem času pa nas najbolj zanimajo razne govorice o končni razmejitvi med Italijo in Jugoslavijo, oziroma povezava jugoslovanskih Brd z Nove Gorice.

## IZ RONK

6. januarja se je pri nas odigrala tekma med domačimi nogometaši in jugoslovanskim klubom »Železničar« iz Sempetra. Te nogometne tekme se je udeležilo nekaj tisoč gledalcev. V prvem polčasu so vodili domačini z 2:1, v drugem pa je »Železničar« z lepo igro zmagal 5:3. Tekma je potekla v najlepšem redu in dokazala, kako bi med obeh narodoma lahko vladalo prijateljstvo, če bi le bilo na obeh straneh dobre volje. Ljudstvi obeh držav želita mir in sporazumno sodelovanje na vseh področjih in ta volja bo tudi prej ali slej zmagala.

## IZ ŠTEVERJANA

Preteklo nedeljo smo se Števerjanci v lepem številu udeležili operete Sv. trije kralji, ki so jo priredili domači šolski otroci v dvorani Brezmadežne na Placuti v Gorici. Takoj popoldne so se naši najmlajši pevci in igralci odpeljali v mesto.

Pred odhodom so se poslovlili od prelepih jaslic, ki si jih ne morejo dovolj ogledati ne domačini ne izletniki iz Trsta in Gorice, ki tako radi in pogosto obiskujejo naš Števerjan. Naša vas nudi krasen razgled na

sončno Gorico in na naše gorske velikane. Jaslicam se pozna, da so bile napravljene z veliko ljubeznijo in skrbjo. Nič ne de, če je narava naših jaslic za Palestino nekoliko preživa in če teče po njihovi sredini potoček. Vaščani se našemu pevovodji Hermanu Srebrniču tudi na tem mestu iskreno zahvaljujemo za ves trud in delo, ki ga je imel z jaslicami.

Prireditev naših otrok v Gorici je prav dobro uspela. Dvorana je bila tudi to pot nabitno polna. Zato pričakujemo, da se prireditev vsaj še enkrat, če ne dvakrat, ponovi.

## SEVERNI DEL MESTA

Severni del Gorice tja proti solkanskemu polju se zdi, da je mestni občini manj pri srcu kot drugi goriški deli mesta. Ze pol stoletja obstaja predmestje Livada, danes že v mestnem sklopu. Prve hišice je na pobudo velikega Slovence Kreka začela graditi za druga »Svoj doma«. Danes je Livada že velik del mesta. Toda čudno: do tja ne vodi niti ena cesta. Pot pod dolgim uršulinskim zidom so pred letom dni toliko časa popravljali, da je ob dežju deroč potok, v suhem pa prah do šišč. Druga pot je samo poljski kolovoz, saj mu tudi pravijo via Campi. Tretjega dohoda iz mesta pa ni. Prosimo g. župana in občinske može, da malo poškilijo tudi v ta severni kot mesta.

## Z VRHA

V nedeljo po Novem letu so imeli naši šolski otroci vesel dan. Odsek za socialno skrb na goriški prefekturi pod vodstvom dr. Pivka je s pomočjo naših učiteljev priredil šolarjem bogato božično kosilo v domači gostilni. Vse je bilo okusno in bogato pripravljeno. Otroci so bili še posebej obdarjeni z zavoji bonbonov in »mandolata«. Veselju malčkov je poleg prefekturnega odposlanca in časnikarjev, ki so zbrano omizje tudi fotografirali, prisostvoval did. ravnatelj Vižin in gdč. učiteljica; ta je seveda imela kaj opraviti, da je živ-žav držala v redu.

Ob tej priložnosti je dr. Pivk sprožil vprašanje šolske refekecije. Starši bi zelo radi videli, da bi tudi naši otroci kot marsikje drugod, bili deležni opoldanskega šolskega kosila. Kakor vidimo, so višja oblastva naklonjena tej socialni zamisli in upamo, da se bo tudi kmalu uresničila.

## S PEČI

Na zadnji seji pred novim letom je sovo-denjski občinski svet sklenil, da je treba popraviti tudi cesto, ki vodi v našo vas. Potrebo teh popravil smo že večkrat poudarili, a zelo se bojimo, da bo tudi to pot prehod od besedi do dejanj predolg. Zelo bi bili hvaležni oblastem, če bi nas s hitrostjo iznenadili.

Tik pred sv. tremi kralji smo v Rupi pokopali gospo Ivano, vdovo Bobič, ki je bila v 93. letu starosti. Pokojnico so vsi spoštovali, ker je bila zavedna Slovenka in zelo usmiljenega srca. Naj počiva v miru!

Njenemu sinu, bivšemu deželnemu tajniku in znanemu čebelarju dr. Bobiču in drugim sorodnikom iskreno sožalje!

## TRŽIČ

Tržič bo spomladi imel lep, docela prenovljen občinski dom, dostojen našega mesta. To bo poslopje s tremi nadstropji; krasil ga bo tudi stolp, kakor ga imajo tudi druga mesta. Prenovitev bo stala 25 milijonov lir, vzetih zgolj iz rednega proračuna.



## Beneška Slovenija

### ČEDAD

Božični prazniki so minili. Čeprav je bilo vreme izredno lepo, moramo ugotoviti, da nam prazniki niso nudili tistega krščanskega užitka, ki smo ga bili vajeni še pred nekaj leti. Tudi v našem mestu so ljudje, žal, opustili starodavne navade svete noči v krogu domače družine in cerkve. Opazili smo, da je za mnoge Čedadce sveta noč postala športna noč. Medtem ko prihajajo verniki iz okoliških vasi po stari navadi k polnočnici v našo baziliko, se premnogi Čedadci vozijo z avtomobili ali avtobusi k polnočnici na Staro goro, v Landar ali kam drugam. Za take svetonočne turiste je polnočnica le lep izgovor za prijeten izlet in mastno večerjo v kaki gostilni.

Vse drugače pa je po naših slovenskih vasicah, kjer veselo zvonjenje, božični »štrukelje«, prepevanje starih božičnih pesmi, pravljice in končno polnočnica spravijo človeka v čudovito lepo razpoloženje. To ima privlačno moč za Slovence, ki živijo v našem mestu in če je le mogoče, obhajajo božič in božično nedeljo pri svojih sorodnikih

v slovenskih dolinah.

Bolj slovesno kot sam božični dan se v Čedadu obhaja praznik sv. treh kraljev. To je za Čedad največji praznik. Na ta dan se namreč v naši baziliki poje svojevrstna maša že iz časov, ko so imeli oglejski patriarhi svoj sedež v tem mestu ter bili duhovni in svetni poglavarji dežele. Pri tej sv. maši so vsi duhovniki oblečeni v izredna, dragocena in lepa cerkvena oblačila iz časov patriarha Markvarda. Diakon nosi na glavi srednjeveško vojaško čelado, v levici drži dragoceni misal, v desnici pa dolgo sabljo; preden odpoje evangelij v oglejski melodiji, se prikloni vernikom in zamahne po zraku z dolgo sabljo v pozdrav.

Zato imenujejo to mašo »messa dello spadone« in zanjo vedo po vsej Evropi. Naša bazilika je ob tej priliki natrpana vernikov iz vseh krajev Benečije in Furlanije, pa tudi številnik turistov in učenjakov iz Italije in inozemstva. Razume se, da se te vsakoletne slovesnosti udeležuje tudi deželni in mestni poglavarji. V zadnjih letih pa so tu živo zapleseni fotografi in kinooperaterji. Stari o-

bičaji imajo pač še vedno svojo silo in vpliv na čustvovanje ljudi.

### IZ SUBIDA

Ko je mlada gospodinja Ines Sauli, poročena Skubla, s svojo devetmesečno hčerko v naročju hotela odmakniti kotel vroče vode s štedilnika, je zgubila ravnotežje in tako nesrečno padla, da se je voda zlila na ubogega otročička. Revica je dobila hude opekline; takoj so jo odpeljali v bolnišnico. Zdravniki sodijo, da ji bodo rešili življenje. Bog daj!

### SV. LENART V PODUTANSKI DOLINI

Velika nesreča se je zgodila v noči med 7. in 8. januarjem v gorski vasi Črnica. 61 let starega hišnega gospodarja so našli mrtvega v spalni sobi. Ker zjutraj Antona Petrusina ni bilo pri vsakdanjem delu v hlevu, je njegova žena močno trkala na vrata sobe in ga glasno klicala. Ko ni bilo odgovora, je poklicala n' pomoč sosede, ki so vdrli v sobo in našli reveža že mrzlega.

Vsem je bilo takoj jasno, da se je mož v spanju zadušil, ker so zapazili v sobi bakren kotel z ovljem, ki si ga je bil nesel zvečer v sobo, da bi jo ogrel.

Tudi orožniki in sodnik so ugotovili isto.

## Spomini iz starega Trsta

V tej Iliriji so imeli Slovenci vse jezikovne in šolske pravice. Prve mesece je vladal tej deželi vojaški general Baragnay d'Hilliers. Za župana v Trstu je postavil De Capuano, ki je prav zvesto izvrševal njegove ukaze. Še vedno pa so se Francozi bali okoličanov. Zato je omenjeni poveljnik razglasil, da se morajo vsi pripadniki brambovskih bataljonov v 14 dneh vrniti na svoje domove. Kdor se v tem času ne predstavi oblastvom, mu zaplenijo premoženje in porušijo hišo.

Že v prvih dneh francoske vlade je intendant Arnaud povabil vse meščane v borzno dvorano, da prisežejo novi vladi. Posebno odposlanstvo pa se je odpeljalo na Dunaj, da se pokloni Napoleonu. Sredi januarja 1810 je prišel nov odlok o denarju. Stari avstrijski bankovci so padli na eno šestino vrednosti. V trgovini je nastala prava zmeda. Vsevprek so tekli goldinarji, krajcarji, franki in centimi.

### DOBRI IN SLABI UKREPI

Prvi dan februarja je prišel v Trst prvi pravi cesarski namestnik maršal Marmont. V velikem spremstvu in med streljanjem topov je prijezdil po ulici Torrente v mesto. Mož ni bil le hraber vojskovodja, bil je tudi dober državnik in učen mož. Kot svojeemu osebnemu prijatelju mu je Napoleon daroval znamenito žrebčarno v Lipici. Marmont je deželo brž preuredil. Pod njim so bili trije prefekti pokrajin. Vojaško je pa deželo razdelil v dve diviziji. Prva je obsegala Goriško in Trst in je imela pet okrajev z brigadnimi generali kot poveljniki. Povrhu je moral Trst vzdrževati še 2500 mož meščanske straže. V njo so klicali moške od 16

do 60 let. Ta splošna vojaška dolžnost se je najbolj zamerila ljudem. Druga francoska novotarija pa so bili »fronki« ali davki, ki so jih strogo po francoskem načinu izterjevali. Ljudje dotlej niso poznali splošnega zemljiškega in osebnega davka, zato so tudi godrnjali.

Vendar je nova vlada prinesla dosti dobrega. Odpravili so tlako, roboto, desetino, predprave plemstva in tržaške gospode.

Uredili so carino in sodstvo. Za to je nalašč prišel iz Pariza pravni minister Cottinhal. Pač pa so v vse urade uvedli francoščino. Namesto županov so postavili »maire« (mére), ki so tudi civilno poročali. Tudi ta odredba je zbudila mrmranje. V Trstu je postal »maire« Karel Maffei. Občinski svet so pa sestavljali štirje odborniki in 20 svetovalec; med njimi tudi slovenski trgovci.

Slovenščino so poleg italijanščine in nemščine vpeljali tudi v šole. Ljudske so bile za vsak jezik samostojne. V višjih so se pa poučevali štirje jeziki: francoski, slovenski italijanski in nemški. Jezikovne nestrpnosti takrat v Trstu ni bilo. Marmont piše v svojih Spominih, da so Ilirske province raznolike po podnebjju in jezikih. Na kmetih da prebivajo Iliri, v mestu pa tudi Nemci, Italijani in Albanci(?).

Nič čudnega torej, če je naš prvi pesnik Vodnik v domoljubnem navdušenju opeval Napoleonovo Ilirijo.

### VENDAR TRGOVINA TRPI

Marmont je imel dobro voljo, da bi Trstu gospodarsko pomagal. Ni pa imel talenta za ta posel. Že razvrednotenje bankovcev je trgovino hudo prizadelo. Druga usodna napaka je bila odprava svobodne luke. Temu je največ bila kriva že omenjena kontinentalna zapora. Tuje ladje so se bale priti v Trst, da jih Angleži po poti ne ulove. Prebivalstvo se je v dveh letih znižalo od 32 na 20 tisoč lju-

di. Tri zavarovalnice so zaprle svoje urade, 60 velikih trgovcev — smo že slišali — je šlo na boben.

Izbruhnila je velika draginja. Guverner jo je sicer skušal omiliti z maksimalnimi cenami. Celu za gledališče je določil najvišje cene; vstopnina ni smela znašati več ko 1 frank in 60 ctm. Vse to je bilo le kanec v morje. Po mestu si srečaval ljudi, ki so med odpadki brskali za koščkom kruha. Strašno se je podražila n. pr. sol. Leta 1810 je veljal mernik soli le 40 krajcarjev; leto pozneje pa kar 10 goldinarjev! Vlada je kljub vsemu hotela izsiliti iz sestradanega mesta, kar se je dalo. Tiste tri milijone goldinarjev, ki jih je bila dala avstrijska vlada za dvig tržaške trgovine, so zdaj neusmiljeno terjali od trgovcev. Kdor ni mogel plačati, so mu celo pohištvo zaplenili. Številke povejo, da je promet v Trstu dosegel l. 1809 lepo vsoto 13.700.000 goldinarjev, leta 1811 pa še samo 5.900.000 goldinarjev! E, Napoleonove vojne so žrle denar in ljudi tudi po naši zemlji!

\*\*\*

Kakor ste že slišali, je tretja francoska okupacija trajala od 17. maja 1809 do 10. novembra 1813. Toliko časa je živela tudi »Država ilirskih provinc«, ki je bila preko guvernerja podrejena naravnost Parizu. Slovenci, ki so bili vsi združeni v Iliriji, so politično in kulturno še dihal. Gospodarstvo je pa zastran velikih kontribucij in fronkov (davkov) šlo navzdol. Prvi guverner maršal Marmont se je trudil, da bi gospodarstvo, posebno na Tržaškem, malo dvignil, pa ni šlo.

### ROKOVNJAČI IN ROPARJI

Zalostno sliko, kako so ljudje takrat težko živeli, vidiš, dragi bralec teh Spominov, že iz starih opisov in zgodb o rokovnjačih, roparjih in »plajšarjih«. Že slovenska romana »Rokovnjači« ali »Janez Žbogarc« vesta o njih dosti povedati. Še več pa je zapisanega v raznih sodnih in kresijskih spisih.

(Nadaljevanje sledi)

Tudi v najneznatnejšem človeku spoštujemo  
ali zaničujemo človeka. (Sv. Avguštin)



# IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

## Večer narodnih pesmi

Preteklo soboto je Glasbena Matica v Trstu priredila v Avditoriju večer jugoslovanskih narodnih pesmi. Ni bil to strogo umetniški koncert, temveč prireditev, pri kateri pride vsak na svoj račun. Dvorana je bila nekako praznično razpoložena. Oder je bil okrašen z narodnimi okraski in vsi sedeži so bili zasedeni.

Prvi je nastopil pevski kvintet »Lisinski«, ki poje na zagrebškem radiu. Oblečeni v hrvaške narodne noše so pevci izvajali ob zelo obzirni spremljavi harmonikaša nekaj slovenskih in medjimurskih pesmi ter slavonsko kolo. Skupina je glasovno lepo izšolana in izenačena, njeno izvajanje je umetniško idealizirano. Nekatere teh pesmi, posebno nežni medjimurski ljubezenski motivi, nam še danes brnijo v ušesih. Tako ona o deklici, ki se ji dremlje in se ji noče spati, ker se pod oblokom spreha njen golobec...

Ob spremljavi kvinteta je pela solistka Andjelka Nežić slavonsko in dve bosanski pesmi: Moj dilber in Blago suncu in mjesecu. Bosanska pesem je svet zase in njen čar je poseben in nedosežen. Solistka in vsa skupina sta opravičeno žela veliko odobravanje in priznanje.

Za njo je nastopil Gorenjski kvartet iz Ljubljane: trije piskarji in harmonika. Ko so začeli igrati, nismo bili več na koncertu, temveč na kmečki ohceti. Za tako vlogo so res zbrani mojstri. Glasovi pihal so bili strastni, kričeči, izzivalni, zabavljeni, včasih prevzeti po jazzu in pomešani z vzkliji, da se je v poslušalcih vzbudilo najprej hrupno veselje, potem smeh in navdušenje. Mladina pa, ki jo rado pod petami srbi, bi se bila tedaj rajši znašla na kakem »brjarju« in ne v koncertni dvorani.

Ob spremljavi kvarteta sta zapela nekaj slovenskih narodnih Dana Filipič in France Koren, Pela

sta po fantovskem načinu: ženski, polnejši glas je pel melodijo, moški, šibkejši je pel čez. Med spremljavo so godci igrali tiho; brž ko je petje prenehalo, so se pa razigrali skrajno objestno in razposajeno.

V drugem delu sporeda so Hrvati zapeli po eno slovensko, dalmatinsko, slavonsko in makedonsko narodno pesem. Njihova solistka je podala štiri pesmi, med njimi makedonsko, prepolno hrepenenja: Kaleš bre Andjo in pa medjimursko o deklici, ki je bila rožica, pa ne bo več cvela, in poje:

Zato komaj čakam lepo protuletje,  
Kaj me razveseli to čerleno cvetje,  
Koje si bom brala, na prsi metala,  
Da se bum za tebe, golob, zmišljavala.

V duetu s Sergijem Rainisom je solistka zapela še tri dalmatinske pesmi o Splitu, cvetu Dalmacije, in Marjanu ter pesem Adijo Mare. Te imajo nekoliko italijanskega prizvoka in niso tako globoke, kakor so bile ostale na sporedu.

Večer je zaključil Gorenjski kvartet s svojim duetom. Igrali so Vesele Begunjsčane in Veselo polko. Njih razigranost se je od točke do točke stopnjevala. Duet je ob spremljavi kvarteta zapel še o lisički in pastirju.

Nekaj od sporeda je odpadlo, nekoliko pesmic so pa pevci dodali.

Odhajajoči so takole modrovali: Zagrebški kvintet je zelo dober, toda ljubljanskega okteta le ne doseže... Potem so tudi primerjali, kako je zagrebški kvintet izbral lepe in globoke pesmi, slovenski duet pa precej šibke pesmice. Drugi so spet menili, da je sicer zdaj pustni čas in je marsikatera šala dovoljena, da pa nekatere skladbe ne spadajo na koncertni spored. Iv. G.

## Slovenski Božič

Preteklo nedeljo sta Slovenska Prosveta in Marijina družba iz Trsta uprizorili v Avditoriju glasbeno božično igro Slovenski božič. Igro lahko primerjamo z grškimi tragedijami, od katerih se razlikuje le v tem, da je prireditelj — Matija Tome — dal v njej glavni poudarek zboru. Saj dajejo igri poseben čar prav zborovne pesmi, v katerih je skladatelj opisal božično skrivnost v slogu in s snovnimi izrazi, ki so jih uporabljali slovenski glasbeniki od najstarejše do najnovejše dobe.

Dejanje je dokaj skromno. Dogodki ob Zveličarjevem rojstvu, kakor jih opisuje Sv. pismo, so komaj nakazani: Marija in Jožef zaman iščeta prenočišča in morata prenočiti v bornem hlevčku, kjer Marija rodi; pastirji se v mrzli noči grejejo okoli ognja, ko jim angel oznani veselo novico, da je rojen Rešenik sveta; pastirji se pogovarjajo, kaj bi darovali novorojenemu Detetu; v končnem prizoru se v pobožni molitvi zberejo pred jasicami angeli, sv. trije kralji, pastirji in ljudstvo.

Vloga Marije je odpela M. Čekutova, sv. Jožefa

nam je pa predstavil J. Košir. V petorici pastirjev, ki je prijetno zapela nekaj pesmi, smo spoznali R. Kodermaca in T. Kostnapfla, ki sta poleg tega odpela še vsak svojo kratko vlogo. Angela je pela s svojim jasnim in svežim glasom Elvira Piščanc. Pohvalo zasluži tudi pevovodja, kateremu se je kljub kratki pripravi v precejšnji meri posrečilo vskladiti glasove tako različnih pevcev. Zbor in soliste je pri klavirju občuteno spremljala Marica Klakočerjeva.

Pred igro je rojanski tercet Metuljček lepo in ubrano zapel pet znanih in priljubljenih božičnih pesmi. Razne prizore na odru je povezoval J. Peterlin.

Večer, ki je trajal kako uro dolgo, je potekel v domačem vzdušju. Občinstva je bilo zelo mnogo, za kar gre zasluga organizatorjem prireditve.

Z. Gl.

## Veseli citmi

Večina današnje mladine, zlasti mestne, ljubi ritmično glasbo. Ritmične popevke ali »canzonette«, kot jim pravijo po italijansko, niso bile še nikdar tako razširjene, kakor so danes. Ta pojav ni sam na sebi slab, saj so tudi ritmične popevke včasih prave umetnine. Vendar pa je za nas, ki živimo na mešanem ozemlju, združen z dvema nevarnostima. Mladina namreč, ki prepeva samo »canzonette«, zgubi sčasoma smisel za narodno pesem. In to je velika škoda. Narodna pesem je v naši preteklosti zelo mnogo pripomogla, da je slovensko ljudstvo ostalo zvesto svojemu jeziku in značaju.

Se bolj žalostno pa je, da naša dekleta in fantje prepevajo »canzonette« v tujem jeziku. Ritmične popevke so tako postale eno izmed številnih sredstev za raznarodovanje. To se pa v bodoče ne sme več dogajati! Naši mladinci in mladinke se morajo z vsoto upreti tuji poplavi. Kako? boste vprašali. Na dva načina: 1. čimbolj moramo vzljubiti in širiti slovensko narodno pesem, ter 2. peti in širiti slovenske ritmične popevke; če teh nimamo pri roki, pa vsaj tuje v domačih prevodih.

Da bi ustregli naši mladini, ki se navdušuje za ritmično glasbo, smo sklenili, da v našem listu včasih objavimo besedilo kake slovenske ritmične popevke ali kak prevod boljše tuje. V tej številki približujemo besedilo znanih počasnih valčkov Bom vedno tvoj, ki ste ga slišali v Chaplinovem filmu »Odrske luči«, in Tenderly (Nežno). Oba je odlično prevedel Zdravko Ocvirk.

### BOM VEDNO TVOJ

(Eternamente)

V sanjah videl spet bom tvoj obraz  
in kjer koli boš, bom tudi jaz,  
zvesto hodil ti ob strani  
vedno in povsod.

Se zrak drhti,  
da moja si  
ljubezen ti.

Ko zaslial bom tvoj glas vabeč,  
srca takrat bo ukaz ljubeč  
in se nič ne bom zamujal,  
prišel bom takoj,  
bom vedno tvoj,  
ti spev neba,  
srca.

### NEŽNO

(Tenderly)

Zavidam soncu, ki predrami  
tebe nežno,  
poljubi na zbujeno lice  
tebe nežno.

Zakaj ta sreča dana mi ni,  
da sonce zamenjal bi.

Zavidani roži, ki utrgaš  
ti jo nežno,  
na prsi k srcu si pripneš,  
ti jo nežno.

Zakaj nisem cvet,  
zdaj k srcu pripet

bi nate bil,  
poljube pil,  
vseh rožic ti cvet.

## VZGOJNI KOTIČEK

### Pogovor z gospo Klaro

Po novem letu me je gospa Klara presenetila s svojim obiskom. Ze takoj pri vratih se je prisrčno zahvalila, da smo objavili njeno letoletno pismo. Povabil sem jo v svoje stanovanje v prepričanju, da jo bom moral poslušati vsaj štiri ure. In nisem se motil. Sele pozno v noč se je poslovila in se opravičevala, da me je najbrže predolgo zadržala.

Najprej si je natančno ogledala stanovanje in vse predmete v njem in se zanimala, koliko stane pohištvo, kje sem ga kupil in kako plačal. Na njeno prošnjo sem ji moral pokazati tudi kuhinjo in vse ostale pritlikline. Nato pa se je razvil razgovor oziroma kričanje. Ves čas me je prijemala za roko in ponavljala: »Slišite, gospod Pepi, slišite, gospod Pepi! Seveda sem jo dobro slišal, ko me je spraševala: »Koliko pa zaslužite, gospod Pepi? Kako morete shajati s tem denarjem? Ali kaj postrani zaslužite? Ali kupujete na obroke? Kako pa se razumete s svojo ženo? Ali je še tako nervozna? Zelo lepo obleko ima, kje pa jo je kupila? Ste jo gotovo drago plačali!« itd.

Zatem sva pa pričela njen najljubši razgovor: o pravljani. Večkrat sem skušal pogovor preusmeriti, a se mi ni posrečilo. Vse mi je bilo usojeno slišati, kar ji je ležalo na srcu. Pri tem sem opazil, da gospa Klara zelo ljubi tuje. Kaj za to, če jih ne rabi vedno pravilno! »Veste, gospod Pepi,« mi je rekla, »moja hčerka je cel apolit (namesto poliglot), kar štiri jezike govori.« »Studira pa glasbo, kajne gospa?« sem jo vprašal. »Seveda, seveda, saj je že drugo leto na kreatoriju (konservatoriju). Pa sama glasba se po mojem ne orientira (rentira), ali ne, gospod Pepi?« Hotel sem ji povedati svoje mnenje, a gospa Klara je kar naprej žgočila: »Veste, ona je izredno telegentna (inteligentna), samo nekoliko slabotnega zdravja je. Sedaj dobiva kalčeve (kalcijeve) nekicje (injekcije). Sicer je pa treba rešiti še cel konflikt (kompleks) vprašanj.«

Pa recite potem, če ni gospa Klara pravi mojster v rabi tujk?

Ko sva se poslovila, mi je rekla: »Gospod Pepi, pri Vas je bilo prekrasno, zato se bom še oglasila. Tako prijetno znate govoriti.« Začuden sem jo pogledal, zavedajoč se, da sem zelo malo govoril.

### Kulturne vesti

Kroparski kovači je naslov novega dokumentarnega filma, ki so ga pred nedavnim izdelali v Sloveniji. Delo prikazuje kovaško obrt v Kropi, kjer so nekdanj kovali najrazličnejše žeblice ter razne umetniške lestence, oksenske mreže, železna vrata, drobno kovane predmete in podobno. Zebljarska obrt se je pred prvo svetovno vojno izpremenila v industrijo; ni pa bilo in ne bo mogoče industrializirati umetnega kovaštva, kjer sta potrebna domiselnost ter čut za obliko in lepoto. Filmski scenarij sta napisala Metod in Milka Badjura, ki sta delo tudi režirala. Glasbeno spremljavo je napisal Bojan Adamič.

### Umetniška razstava

V galeriji »Rossonia«, Corso Italia 9, razstavlja od 13. do 26. t. m. domači umetnik Silvester Godina. Prostori so odprti vsak dan od 11. do 13. ure.



# GOSPODARSTVO

## MAH SE JE RAZPASEL

Redke so senožeti in deteljšča, ki ne bi bila poraščena z mahom; ta sili celo v vrtove. Na deteljščih ga je toliko, kot da bi ga kdo nalašč tja zasejal. Mah ne dovoli, da bi se pod njim razvijala kakšna druga rastlina: vse zamori, vsako rast. Zato je tako škodljiv.

Mah se razvija na vlažnih tleh. Tu primanjkuje apna in so tla kisla. Kjer se pojava mah, ga moramo najprej izruvati, zbrati in potem uničiti. To storimo najlažje z železnimi grabljami, ki ga naravnost izrujejo iz tal. Nabrani mah navadno zažgemo.

Istočasno pa moramo tudi uničiti pogoje za razvijanje mahu: taki zemlji moramo odvzeti kislobo. To pa napravimo, če ji dodamo apna: v ta namen služi že pesek iz obcestnih jarkov, sadra (gips, gesso agricolo) ali pa gnojila, ki vsebujejo mnogo apna. Od domačih gnojil je zelo dober pepel, katerega raztrosimo v zimskih mesecih po 10 do 15 kg na vsakih 100 kv. m; od umetnih gnojil pa Thomasova žindra (scorie Thomas) in apneni dušik (calcianamide). Thomasova žindra je izberno fosforno gnojilo, ki vsebuje tudi nekaj železa in obilo apna. Raztrosimo je po 6 do 10 kg na vsakih 100 kv. m površine. Apneni dušik vsebuje — kot že jame pove — apno in dragoceni dušik. Na vsakih 100 kv. m raztrosimo 1 do 1½ kg apnenega dušika. — Taka gnojila raztrosimo po senožetih in deteljščih v zimskem času: Thomasovo žindro najpozneje v teku februarja, apneni dušik pa v drugi polovici marca.

Superfosfat (perfosfato) ni primerno gnojilo za tla, kjer raste mah, ker ne manjša kislobe tal, temveč jo še veča.

Mah se je tako močno razširil zaradi obilice padavin (dežja) v lanskem in predlanskem poletju in ker se naši kmetovalci ne zavedajo, da je treba skrbeti tudi za to, da najdejo rastline v zemlji dovolj apna.

## KORUZNI ČRV

je napravil letos v Furlaniji zelo občutno škodo. Na mnogih njivah ni bilo niti enega koruznega stebila brez črva; v splošnem pa je ta največji koruzni škodljivec napadel kar polovico pridelka.

Kje so vzroki? Najbrž se Furlani premalo brigajo za odločbe prefekture, da se mora porabiti oziroma uničiti vsa koruzna slama pred 15. aprilom. Upajmo, da bodo letos bolj vestni.

Naši kmetje naj se zavedajo, da koristijo predvsem sebi, če se strogo držijo prefekturnih odločb. Saj malih količin slame, ki jo imajo naši kmetje, ni težko porabiti: porabimo jo za krmo, nastil ali za podneto. Če jo porabimo za nastil, jo moramo prej zdrobiti, kar nam olajšajo posebni stroji, imenovani razvlaknilci (sfibratrice). Seveda mali kmetovalec ne more kupiti takega stroja, pač pa ga lahko združne organizacije ali soseske ali občine. Predvsem slednje bi se morale za to pobrigati, saj bi dajale stroje v zakup proti majhni odškodnini.

Poskusi z različnimi sortami so pokazali, da napada koruzni črv v večji meri heterozne sorte (križane) nego domače.

## KAN NA VINU

Mnogi letos tožijo, da se razvija na vinu kan. Pojav je nevaren, saj se s tem odpirajo vrata kisanju vina. K sreči se pojavlja kan samo pri šibkejših vinih, le-teh pa je letos v splošnem malo.

Kan je lažje preprečiti kot zdraviti. Če pazimo, da je vinska posoda vedno polna, potem se kan ne bo razvil. Če pa ni posoda polna, potem moramo na vsak način obesiti pri vohi v sod vrečico z metabisulfitom ali enososino, in sicer prst globoko v vino, toliko da je vrečica iz krpice pokrita z vinom. Na vsak hl vina denemo v vrečico po 10 gramov kalijevega metabisulfitu ali po eno kocko enososine. Lahko pa tudi zažgemo nekaj žvepla nad vinom.

Na ta način preprečimo tvorbo kana, ki se napravi vedno le na površini vina, ki je v dotiki z zrakom.

Če pa se je na vinu že razvil kan, potem moramo najprej obrisati zgornji prazen del sode s krpo, ki smo jo prej zmočili v vodi, v kateri smo raztopili na liter po 5 gramov metabisulfitu; nato prazni sod dobro zažveplamo. Potem podaljšamo liju vrat — z bezgovino ali gumijastim črevom — tako da sega skozi prazni prostor še nekaj prstov v vino, in sod zalijemo: kan se bo dvigal in bo skozi voh zapustil sod. Končno obesimo v sod skozi voh vrečico z metabisulfitom ali enososino v omenjeni količini.

## VIŠINA PADAVIN V ITALIJI

Množino padavin, to je vodo, ki jo nam daje dež, sneg in toča, merimo v milimetrih. En milimeter dežja da liter vode na vsak

kv. m. Če rečemo, da pade pri nas en meter dežja, pomeni to, da bi bila pri nas v teku enega leta voda globoka en meter, če je ne bi nič odteklo ali izhlapelo.

V Italiji so v posameznih letih zelo različne množine padavin. V nekaterih krajih Sicilije in južne Italije pade letno manj kot 500 mm dežja, v padski ravnini okoli 700 mm, v Rimu okoli 1000 mm, nekaj več pri nas v Trstu in Gorici, še več in največ v Italiji pa v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini, kjer presegajo letne padavine poldrugi meter. Zanimivo je, da pade v južnem Tirolo, izrecno v pokrajini Bocen, manj dežja kot recimo v Veroni in tudi manj kot pri nas. Največ dežja pade namreč v ozemljih pod hribi: oblaki se morajo dvigati in pri tem izpuščajo vodo. V Bocen pridejo oblaki potem, ko so oddali odvečno vodo pod hribi takoj severno od Verone.

V Evropi pade največ dežja v južni Dalmaciji pri Baru, na celem svetu pa največ v severni Indiji, kjer se oblaki začenjajo vzpenjati proti Himalaji.

## PROIZVODNJA TOBAKA

Pred prvo svetovno vojno so v Italiji posadili letno 6.000 ha zemljišča s tobakom, danes pa skoraj 10-krat toliko.

Glede množine pridelka tobaka je Italija v Evropi na drugem mestu, in sicer takoj za Turčijo. Leta 1952 je znašal pridelek tobaka (v tisoč q) v

Turčiji	822
Italiji	795
Grčiji	630
Franciji	552
Jugoslaviji	278
zap. Nemčiji	230

Italija izvažala zelo mnogo tobaka — več kot uvažala — in je izvoz v letu 1952-53 prinesel državni blagajni 5,2 milijarde lir.

## Športni bregled

Komaj se je italijanski nogomet delno rehabilitiral z zmago nad Argentino, je že spet huda preizkušnja pred njim. Morda je ta preizkušnja mnogo obsežnejša kot z Argentino. Poleg tega, da so igralci »izbranci« na splošno precej utrujeni od rednega prvenstva, se opaža tudi, da so številni igralci na najnižji zmogljivosti. Tako se trenutno govori o Bonipertiju, Giacomazziju, Galliju, Virgiliju in še o drugih, ki bi prišli v poštev. Potem ni čudno, da razsajajo v Bologni, kjer so igrali na skupnem treningu, take skrbi. Pravijo, da sončno jutro še ne pomeni sončnega dne. Torej zmaga v Rimu nad Argentinci še ne pomeni rehabilitacije italijanskega nogometa. Treba bo še veliko pokazati in to možnost bodo imeli v nedeljo v Bariju, kjer se bodo pomerili z srdečimi vrati Belgiji. Ti pridejo v Italijo dobro pripravljene in obeta nam se lep nogomet. Tudi italijanska »Primavera«, mlada italijanska enajstorica, je v polnem treningu. Čaka jih srečanje v Angliji z mlado angleško reprezentanco.

Če se kje izvaja memorandum, o katerem se toliko piše in govori, se gotovo na nogometnih ugrajših. Nogometni gostovanji »Udinese« in »Ronchi« v Ljubljani, oziroma v Novi Gorici sta toliko dobrega storili, da je celo »Piccolo« zapisal nekaj misli, ki imajo čisto drugačen ton, kot je bil do sedaj v navadi. Na vsak način so nogometiški prekosi diplomate. In kaj občinstvo? Vse za sporazum.

Ljubljanski »Odre«, ki je imel v gosteh »Udinese«, je v nedeljo pokazal lepo igro. Se več, dokazal je, kaj zmore. In upati je, da bo prihodnje pomlad s pomlajenim in prenovljenim moštvom priboril Slovcem mesto na I. jugoslovanski ligi, katerega je lansko leto izgubil. Srečanje, kateremu je prisostvovalo 7000 ljudi, je bilo pravi užitek za Ljubljančane. Videmčani so kljub dobri volji in boljši tehniki morali kloniti. Izgubili so z 2:1.

Enajstorica iz Ronk, ki je imela v gosteh Zelezničarja iz Nove Gorice, je vrnila v nedeljo obisk Zelezničarju in dosegla enak izid kot na praznik, izgubila je z 1:0. Gledalcev je bilo približno 3000, kar je velik dogodek. Kdaj se bo zgodilo kaj podobnega na ozemlju, za katerega je memorandum prikrojen? Tržačani bi tak korak z veseljem pozdravili.

Slovenski zimski šport letos nima sreče. »Zafrika« ga poleg drugega še zima. Snega ni in ga ni. Zato so tekme v okviru gorenjskega zimskega festivala delno prestavili na Pokljuko, kjer je za silo snega, delno so jih pa prestavili na poznejši čas. Vršili so se samo teki za moške na 15 km in za ženske na 9 km. Ker so vremenske razmere zelo neugodne, je bila tudi progna tem podobna. Vzdolž proge je bilo snega od 40 do 50 cm. Na tekmah so sodelovali tudi gostje iz Avstrije in Nemčije ter močno posegli v borbo. Pri moških je prišel prvi na cilj Kordež Matevž s časom 52:08. Sledili so mu brat Gašper, Hindelag (Nem.), Rožič, Vogel (Avstrija) in drugi. Velika nada Pavšič Janez je bil diskvalificiran, ker je v spustu »jahal kolo«. Torej še vedno Kordeža, za njima pa še dolgo nobenega. Pri ženskah je zmagala Vodenličeva iz Delnic pred Vrbinčevno iz Ljubljane.

Eno najboljših urugvajskih moštev National je v Montevideu postalo žrtev Rdeče Zvezde. Beograjčani so zmagali s 3:1. Za drugi uspeh Rdeče Zvezde v Južni Ameriki! Tudi nogometni klub »Ljubljana« je odpotoval na prvo turnejo po Turčiji. Jasno, če si drugi manj potrebni privoščijo zabave, zakaj tudi oni ne? Nevarno je pa samo eno. Ko se bo pričelo pomladansko prvenstvo, tedaj bo vse utrujeno in volje bo malo. Glave bodo v tujini, noge pa doma. In tedaj bo nastal problem, kje so uspehi.

V Garmischu, kjer so bile skakalne tekme in na katerih ni bilo Jugoslovancev, so nadmočno zmagali Finci (Kallakorpi, Kirjonen, Silvennoien). Poleg velike premoči v slogu so Finci skakali precej dalj od svojih nasprotnikov. Solidni Finci so posekali svoje učitelje Norvežane.



ZA NAŠE NAJMLAJŠE

## Tarzan, sin džungle

št. 34



Na hotelski verandi je črnc zagle-  
dal Tarzana. Z divjim krikom se je  
zagnal proti njemu. Ljudje so se v  
strahu razbežali. Tarzan pa ga je po-  
čakal, prijel za roko — nekaj je po-  
čilo — in nož je padel črncu iz roke.

Pri drugi priliki je šlo za stavo,  
ali se upa sam ubiti leva. Nag se  
je odpravil v džunglo, oborožen s  
svojim nožem in vrvjo. Užugal je  
zver, si jo naložil na hrbet ter se  
z njo vrnil k osuplim naseljencem.

Tarzanu se je večkrat tožilo po  
svobodni džungli. A prijateljstvo do  
d'Arnota, slika in poljubi belega de-  
kleta, vse to ga je gnalo dalje. Na-  
zadnje sta najela ladjico in odplu-  
la, da bi izkopal skriti zaklad.

Ko sta prijadrala v zaliv se je Tar-  
zan odpravil sam v džunglo. Drugi  
dan se je vrnil s težkim zabojem. Čez  
tri dni sta se vžrečala na neki franco-  
ski parnik, ki je odplul v Fračijo.  
Od tu pa sta se odpeljala v Pariz.



V Parizu je d'Arnot skupno s Tar-  
zanom obiskal najpreje svojega prij-  
atelja, visokega policijskega uradnika.  
Ta jima je razložil znanost spoznav-  
anja ljudi po njihovih prstnih odtisih.  
Tarzana je ta stvar živo zanimala.

Poprosil je, naj odtisnejo tudi nje-  
gove prste. Ko se je to zgodilo, je  
d'Arnot potegnil iz žepa majhen  
zvezek in ga odprl na strani, kjer  
so bili majhni madeži. Zavzet je  
Tarzan spoznal pomen tega obiska.

V teh madežih je ležala rešitev  
uganke njegovega življenja! Ali je  
sin Greystoka, ali samo rejeneč opi-  
ce Kale? Primerjavo so morali opr-  
viti z vso natančnostjo; zaradi te-  
ga je bilo treba počakati par dni.

Medtem je Tarzan tudi že videl za-  
klad, katerega je bil izkopal. Ko so  
odlomili težke okove so zagledali čis-  
to zlato. Zaklad so shranili v pari-  
ško banko, čeprav ga je hotel Tar-  
zan kar takšnega odpeljati s seboj.

## Skrivnost

D<sup>RJA</sup> FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Stala sva na nabrežni stezi. Na najini levi je sijal mesec nad  
stolpi in utrdkami nekdanje trdnjave. To je bil Windsor Castle.

»Pol enajstih!« je zavpil Smith. »Dve uri je še časa, da rešiva  
Grahama Guthrieja!« Preostalo nama je še natanko štirinajst mi-  
nut, da ujameva poslednji vlak za Waterloo; in sva ga ujela. Toda  
skrušil sem se v kot predela v stanju, ko so bile moje moči skoraj  
pri kraju. Nihče izmed naju, mislim, ne bi bil sposoben teči še na-  
daljnjih dvajset metrov. Da ni šlo za človeško življenje, dvomim,  
da bi poskusila tisti tek do windsorske postaje. »V Waterloo mora-  
va prispeti ob enajstih ena in petdeset.« je sopč spravil Smith iz se-  
be. »To nam da devet in trideset minut, da prideva na drugo stran  
reke in prispeva v hotel.«

»Kje za božjo voljo stoji neki tista hiša? Ali sva se pripeljala  
gor ali dol po reki?«

»Tega nisem mogel spoznati. Vsekakor pa stoji tik ob bregu.

Bilo bi le vprašanje časa, odkriti jo. Neutegoma pošljem Scotland  
Yard na delo; toda upanja nimam nobenega. Najin pobeg ga je po-  
svaril.«

Nekaj časa nisem zinil niti besede, pač pa sem si brisal znoj s  
čela in gledal prijatelja, kako si je tlačil svojo nepogrešljivo pipo.

»Smith,« sem se oglasil slednjič, »kaj je bilo tisto grozno javka-  
nje, ki sva ga čula, in kaj je menil Fu-Manču, ko je omenil Ran-  
goon? Opazil sem, da te je prevzel.«

Prijatelj je prikimal in si našel pipo.

»Tam je l. 1908 ali zgodaj l. 1909 razsajala neka strašna skriv-  
nostna epidemija. In tisto zlodejevo javkanje je bilo v zvezi z njo.«

»Na kak način? In kaj misliš z epidemijo?«

»Mislim, da se je pričelo v hotelu Palace Mansions. Neki mlad  
Amerikanec, čigar imena se več ne spominjam, je tam prebival za-  
radi poslov, nanašajočih se na neke nove železne zgradbe. Neke no-  
či je šel v svojo sobo, zaklenil vrata in skočil skozi okno na dvori-  
šče. Seveda si je zlomil tilnik.«

»Samomor.«

»Dozdevno. Vendar so se pokazale pri stvari sila čudne okolišči-  
ne. Tako na primer je njegov revolver z vsemi naboji ležal poleg  
njega!«

»Na dvorišču!«

»Na dvorišču.«

»Ali je bil morda umor?«

»Smith je skomignil z rameni.



## RADIO TRST II

Nedelja, 16. januarja ob 9.00: Kmetijska oddaja. 10.00: Prenos maše iz tržaške stolnice. 11.15: Vera in naš čas. 17.00: Slovenski zbori. 19.00: Iz delavskega sveta. 21.10: Thomas: Mignon — opera v 3 dej.

Ponedeljek, 17. januarja ob 14.00: Lahke melodije igra pianist Franco Russo. 18.00: Dvořák: Koncert za violino in orkester. 18.40: Koncert basista Ettorea Geria. 19.00: Mamica pripoveduje. 20.30: Okno v svet. 21.15: Književnost in umetnost. 21.30: R. Strauss: Salome, opera v 1 dej.

Torek, 18. januarja ob 13.00: Glasba po željah. 18.00: Turina: Dva simfonična koncerta. 19.00: Sola in vzgoja. 20.30: Radijski oder: Molière: Tartuffe. 22.30: Chopinova dela v Magaloffovi interpretaciji.

Sreda, 19. januarja ob 13.00: Operna glasba. 18.00: Mozart: Koncert za violino in orkester. 19.00: Zdravniški vedež. 20.45: Poje vokalni tercet. 21.15: Književnost in umetnost. 22.00: Cajkovski: Simfonija št. 6.

Četrtek, 20. januarja ob 13.20: Slovenski motivi. 18.00: Martinu: Koncert za dva klavirja. 19.00: Mamičina povestica. 20.05: Poje zbor Slovenske filharmonije. 20.30: Dramatizirana zgodba. 21.30: Škerjanc: Koncertino za klavir in ork. 22.15: Glasbeno predavanje.

Petek, 21. januarja ob 13.00: Glasba po željah. 17.55: Rahmaninov: Koncert za klavir in orkester. 19.00: Okno v svet. 20.30: Tržaški kulturni razgle-

di. 21.30: Lehar: Luxemburški grof, opera v 3 dej. Sobota, 22. januarja ob 13.30: Domači motivi. 15.30: Pogovor z ženo. 17.00: Klavirski duo Ema Vrabc-Gojmir Demšar. 19.00: Iz delavskega sveta. 21.00: Slovenski vokalni oktet. 22.20: Cajkovski: Francesca iz Rimini.

## TEDENSKI KOLEDARČEK

14. januarja, petek: Feliks — Neda  
15. januarja, sobota: Maver — Radoslav  
16. januarja, nedelja: Marcel — Tomislav  
17. januarja, ponedeljek: Anton — Zvonimir  
18. januarja, torek: Peter — Vera  
19. januarja, sreda: Kanut — Hranimir  
20. januarja, četrtek: Fabijan — Živojin

## VALUTA — TUJ DENAR

Dne 12. januarja si dal oz. dobil za:

ameriški dolar	632—637	lir
avstrijski šiling	23,25—24	lir
100 dinarjev	88—90	lir
100 francoskih frankov	163—166	lir
funt šterling	1640—1680	lir
pesos	20—23	lir
nemško marko	146—148	lir
švicarski frank	148,50—149,50	lir
zlato	725—728	lir
napoleon	4400—4500	lir

## VPRAŠANJA IN ODGOVORI

*Bralce, ki so nam poslali vprašanja, a niso še dobili odgovorov, prosimo, naj potrpijo, dokler pridejo na vrsto. List odgovarja namreč po vrstnem redu.*

*Vprašanje št. 65. Kakšno je vaše mnenje o kitajski gobii? Kaj je to pravzaprav? Ali res ozdravi vse mogoče bolezni?*

*Odgovor.* Pred leti je bilo moderno jesti kvas, karšnega peki uporabljajo za vstajanje kruha. Danes je moderna »kitajska goba«, ki je po svoji sestavi nekaj zelo podobnega kvasu. Pridevek »kitajska« je bolj trgovskega značaja, ker ima s Kitajsko ta goba ravno toliko skupnega kot z Jugoslavijo ali Italijo ali kakšno drugo državo. Znanja je po vsem svetu. Na zunaj je videti kot očetna »matica«, ki se napravi v platenki ali v sodu, če pustite vino sikati. Sestavljena je iz bakterij, ki nosijo znanstveno ime »acetobacter xilinum« in ima podobne lastnosti kot druge bakterije iz družine »sacharomyces«, kamor spadajo tudi gljivice, ki razkrajajo grozdni mošt v alkohol in ogljikovo kislino. Uporabljajo

jo, da napravijo »zdravilno« pijačo iz osladkanega čaja. S svojimi gljivicami spremenijo namreč sladkor deloma v etilni alkohol (kot pri vinu), nekaj sladkorja pa ostane nerazkrojenega, poleg tega se pa razvije tudi nekaj kisline. Kdor veruje v »čudežne lastnosti« kitajske gobe, da v stekleno posodo nekoliko osladkanega čaja in kosček kitajske gobe in tega spije dnevno dva kozarčka. Kakšne bolezni ozdravi? Ugodni vpliv kitajske gobe zavisti predvsem od vere, ki jo nekateri bolniki imajo vanjo. Z njo zdravijo predvsem glavobol, nespečnost, netočnost in podobne bolezni, ki se dajo navadno ozdraviti z duševnim vplivanjem, s sugestijo. Res pa je, da »kitajska goba« zelo učinkuje tudi na druge vrste bolezni, kar zavisi od vitamine B, katerega pomanjkanje povzroča okoli 60% bolezni, ki mučijo človeški rod, med temi sladkorna bolezen, nepravilno delovanje jeter, razne kožne bolezni, nevarna angina pectoris itd. Naša sodba o »kitajski gobii«: V določenih primerih učinkuje dobro, v kolikor zavisi od vitamina B, v ostalem pa je šarlatanstvo.

*Vprašanje št. 66.* Casopisi so pisali, da je v Milanu nekdo umrl, drugi pa so oboleli od neke bolezni, ki jo prenašajo papagaji. Ker sem njih prijatelj in jih nekaj tudi redim, bi rad vedel, kako se spozna, da li je papagaj bolan in nevaren človeškemu zdravju?

*Odgovor.* Bolezen imenujejo znanstveniki »psitacosis«. Znaki so pri papagaju naslednji: žival je nekam zaspana, silno nervozna in trpi na hudi driski. Prav taki znaki se pojavijo tudi pri človeku. Človek občuti tudi hude prebavne motnje, trganje v želodcu in črevesju. Pri papagajih je bolezen skoraj vedno smrtna. Če živalca orkne nenadoma, brez pravega razloga, je opravičen sum, da je tudi človeku bolezen nevarna.

*Vprašanje št. 67.* S sosedom se pričkava, čigavo je drevo, ki je zrastle v živji meji ravno na mejniku najinih parcel. Oba ga hočeva imeti. Vsadi ga ni nihče od naju. Ko je bilo še mlado, je raslo očitno na mojem, sedaj, ko se je zdebilo, pa sega deblo tudi v sosedovo posest.

*Odgovor.* Če je baš na mejni črti, je živa meja last obeh mejašev in tako tudi večje drevo, ki je tam zrastle. Lepo si podajta roko, in ko posekata drevo, si ga razdelita, skuhajta si klobas, segrejeta si pol litra vina in — dober tek! Posameznik ne sme sekati samovoljno skupnega drevesa na mejniku, temveč morata biti oba mejaša soglasna. Tako pravi člen 899 civilnega zakonika.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu  
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kabinje i t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS  
TELEFON ŠT. 32

»Njegova vrata so našli od znotraj zaklenjena in so jih morali vlomiti.«

»Toda tisto javkanje?«

»Se je pričelo pozneje, ali pa so ga šele pozneje opazili. Neki francoski zdravnik Laffite se je končal prav tako.«

»Na istem mestu?«

»V istem hotelu, le da je bil v drugi sobi. Pri njem je bilo še posebej čudno to, da sta imela sobo skupno s prijateljem, ki ga je videl, kako je storil dejanje!«

»Da ga je videl, kako se je pognal skozi okno?«

»Da. Njegovega prijatelja — ki je bil Anglež — je predramilo neko pošastno javkanje. Tisti čas sem bil v Rangoonu, tako da vem več o Laffitovem primeru ko o Amerikančevem. Sam sem govoril s tistim človekom. Bil je elektrotehnični inženir, po imenu Edward Martin, in mi je pravil, da se mu je zdelo, da je prihajal tisti krik od nekod od zgoraj.«

»Tudi v Fu-Mančujevi hiši je bilo čuti, ko da prihaja od zgoraj.«

»Martin je sedel na postelji. Bila je jasna mesečna noč z mesečino, kakršna je v Burmi. Laffite je iz nekega vzroka šel k oknu. Prijatelj ga je videl, kako je pogledal ven. Naslednji trenutek se je z groznim vzvikom pognal skozi okno — in treščil na dvorišče.«

»Kaj pa potem?«

»Martin je skočil k oknu in pogledal dol. Laffitov krik je seveda zbudil sosede, toda prav nikjer ni bilo ničesar, kar bi pojasnjevalo dogodek. Nobenega balkona in nobenega robnika ni bilo, po katerem bi kdo lahko dosegel okno.«

»Toda kako je to, da si ta krik poznal?«

»Za nekaj časa sem se nastanil v Palaceu Mansions; in neke noči me je tisto pošastno tuljenje prebudilo. Slišal sem ga čisto razločno in ga najbrž ne bom nikoli pozabil. Končalo se je s hripavim vriščem. Mož v sosedni sobi, neki iskalec orhidej, se je končal enako kakor drugi!«

»Ali si potem menjal stanovanje?«

»Ne. Na vso srečo za sloves hotela, ki je bil prvovrstno podjetje, se je več podobnih primerov pripetilo tudi drugod, razen v Rangoonu še v Promeu in Moulmeinu. Po urojeniški četrti je neki blazni fakir razširjal besede, da se je spet rodil bog Šiva in da pomeni njegov klic, da išče žrtve. Bila je strašna storija, ki je dovedla do izbruha dakoitstva in prizadela okrožnemu nadzorniku nič koliko zivosti.«

»Ali so našli kaj nenavadnega na telesih?«

»Vsa so po smrti pokazala znamenja, ko da bi bila zadavljena! Pravili so, da so vsa znamenja imela posebno obliko, dasi jih jaz sam nisem mogel opaziti.«

»Ali je ta usoda zadela le Evropejce?«

»O ne. Več Burmanov in drugih je umrlo na enak način. Sprva je veljala razlaga, da so si žrtve nalezle gobavost in zaradi tega izvršile samomor; toda zdravniški pregled je to mnenje ovrgel. Klic Šive je tako postal pravecata mora v vsej Burmi.«

»Ali si ga potem še kdaj slišal razen sinoči?«

»Da. Slišal sem ga neke jasne, mesečne noči na gornjem Irrawaddyju — ko je neki mornar skočil z vrhnje palube parnika, s katerim sem potoval, v morje! Moj Bog! Ako človek pomisli, da je ta zlodej Fu-Manču prinesel tisto v Anglijo!«